

COVID-19 ACTIEPLAN VOOR HET MKB IN NEDERLAND

Januari 2021

alleen samen
krijgen we
corona onder
controle

VOORWOORD

Het MKB is de drijvende kracht van de Nederlandse economie. Door de COVID-19 crisis komen steeds meer MKB ondernemers in financiële problemen. Dit heeft ernstige gevolgen voor (de omgeving van) de ondernemer zelf, de werknemers, de toeleveranciers en daarmee voor de gehele Nederlandse economie. Binnen het MKB worden vooral de zelfstandigen (zonder personeel) hard geraakt.

In navolging op het landelijk Actieplan COVID-19, waarin de impact van de crisis op de schuldenproblematiek van huishoudens centraal stond, richt dit plan zich op het MKB. Deloitte voerde in opdracht van SchuldenLabNL, Nederlandse Vereniging van Banken en het Verbond van Verzekeraars een onafhankelijke analyse uit naar de impact van COVID-19 op de economie en het MKB. Daarbij zij gezegd dat de situatie zeer snel verandert en daarmee het onderzoek een momentopname is. Daarnaast is onderzocht hoe het huidige systeem van organisaties en regelingen die MKB ondernemers kunnen ondersteunen eruit ziet. Tegen welke uitdagingen lopen ondernemers en hun omgeving aan in het signaleren van een probleem, het zoeken van hulp en het vinden van een oplossing? Tenslotte worden oplossingen (zowel nieuw als deels gebaseerd op reeds bestaande initiatieven) geïdentificeerd in afstemming met betrokkenen uit het veld.

Met het COVID-19 Actieplan voor het MKB wordt getracht partijen rondom de MKB ondernemers te mobiliseren om gezamenlijk oplossingen verder uit te werken die ervoor zorgen dat MKB ondernemers met (beginnende) financiële problemen vroegtijdig worden ondersteund. Onze dank gaat uit naar alle partijen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dit Actieplan en de samenwerking met het Nederlands Comité voor Ondernemerschap bij de afstemming van lopende initiatieven. De conclusies in dit rapport zijn mede gebaseerd op input en inzichten van de verschillende betrokken partijen.

Mede namens de Nederlandse Vereniging van Banken, het Verbond van Verzekeraars en alle andere partners spreken we de hoop uit dat dit onderzoek een betekenisvolle stap wordt in de versnelling en opschaling van beproefde methoden om ondernemers te ondersteunen. We zetten deze volgende stappen graag met u.

Sadik Harchaoui

Chef de Mission SchuldenLabNL

IN NAVOLGING OP HET LANDELIJK ACTIEPLAN COVID-19 RICHT DIT PLAN ZICH OP DE IMPACT OP EN OPLOSSINGSRICHTINGEN VOOR HET MKB

Deze zomer is het '**nationale actieplan COVID-19-huishoudschulden**' gepresenteerd ¹. Hierin zijn oplossingsrichtingen benoemd om de zogenaamde boeg golf op te vangen. Deze zijn besproken met alle betrokken partijen en een gedeelte van de maatregelen is omarmd door de landelijke overheid en private partijen om verder op te schalen. In dit actieplan was ook aandacht voor ZZP'ers en in het verlengde hiervan ook het MKB. Het is duidelijk dat een aantal sectoren van het MKB ook hard wordt geraakt door de COVID-19 crisis.

Gelet op de urgentie, het gebrek aan voldoende zicht op de gevolgen en handelingsperspectief voor (specifieke sectoren van) het MKB, is het idee ontstaan om een soortgelijk onderzoek uit te voeren naar de effecten van Covid-19 op het MKB. SchuldenLabNL, ING en Achmea hebben het voortouw genomen, met **Deloitte** als penvoerder, voor het opstellen van een COVID-19 actieplan voor het MKB, waarbij in samenspraak met zoveel als mogelijk betrokken partijen én in samenhang met reeds lopende initiatieven getracht is de krachten te bundelen voor gemeenschappelijke inspanningen.

De afgelopen periode is kennis verzameld uit diverse bronnen en in gesprekken met onder meer **NVB, ING, Achmea, IMK, Zuidweg & Partners, Kram & Meersma, SMF, CPB, Stichting MKB Financiering** en andere organisaties. Daarnaast is het onderzoek ter validatie voorgelegd aan vertegenwoordigers van VNO-NCW, MKB Nederland, Kamer van Koophandel, de Ministeries van EZK, Financiën en SZW, Verbond van Verzekeraars, DHK, VNG en InRetail. Nieuwe inzichten over de (effecten van) de Covid-19 crisis gaan snel. Dit rapport is gebaseerd op de augustusraming van het CPB.

De ambitie is, d.m.v. publiek-private samenwerking, een gemeenschappelijk beeld van de impact te krijgen, oplossingen te identificeren en in gezamenlijkheid uit te voeren, om Nederlandse MKB ondernemingen te ondersteunen tijdens de COVID-19 crisis, **toekomstbestendig te maken en specifieke effectieve maatregelen op te schalen.**

De oplossingsrichtingen in dit actieplan zijn zoveel mogelijk **actiegericht**; dit past bij de aard, omvang en urgentie van de uitdaging waar we voor staan, ook al voor Covid-19. In deze fase ligt de focus op draagvlak voor intensieve samenwerking, versterking van elkaars initiatieven. In de volgende fase moeten de acties concreter worden uitgevoerd en de verbinding met bijvoorbeeld de gemeenten worden gelegd.

Dit document bestaat uit (1) een beoordeling van de impact van COVID-19 op de economie (2) het MKB, (3) een evaluatie van de bestaande maatregelen en (4) het actieplan COVID-19 voor het MKB

¹) Covid-19 en schuldenproblematiek in Nederland, Actieplan, 16 juni 2020, downloaden

EXECUTIVE SUMMARY

1.

Impact van COVID-19 op de Nederlandse economie

- De Nederlandse economie wordt hard getroffen als gevolg van de uitbraak van COVID-19, de 2de golf maakt de recessie dieper en langer
- Als de disbalans tussen omzet en uitgaven langdurig aanhoudt voor bedrijven en de schuldenlast toeneemt leidt dit uiteindelijk tot een golf van faillissementen en bedrijfsbeëindigingen

2.

Impact van COVID-19 op het Nederlandse MKB

- Het MKB is oververtegenwoordigd in 4 van de 6 zwaarst getroffen sectoren
- In 10 van de 15 sectoren maakt meer dan een kwart van de bedrijven dit jaar verlies
- In sectoren die hard worden geraakt zoals horeca en cultuur, sport & recreatie bestaat een dringende liquiditeitsbehoefte en is het aantal faillissementen verdubbeld

3.

Het huidige systeem

- Financiële problemen worden vaak te laat gesignaleerd
- Er is geen centraal hulppunt waar MKB-ondernemers terecht kunnen
- De steunmaatregelen van de overheid en de banken houden momenteel een deel van het Nederlandse MKB overeind
- MKB-ondernemers zijn onvoldoende bekend met een groot deel van de alternatieve financieringsvormen
- Een golf van faillissementen dreigt wanneer steunmaatregelen abrupt zouden eindigen

4.

Oplossingen

De prioriteit ligt op het uitwerken van een toegankelijke en actiegerichte hulproute die zich richt op de gehele keten (van voorlichting, preventie en educatie tot toegang tot hulp en curatieve interventies), in totaal zijn er 19 oplossingen voorgesteld

1.

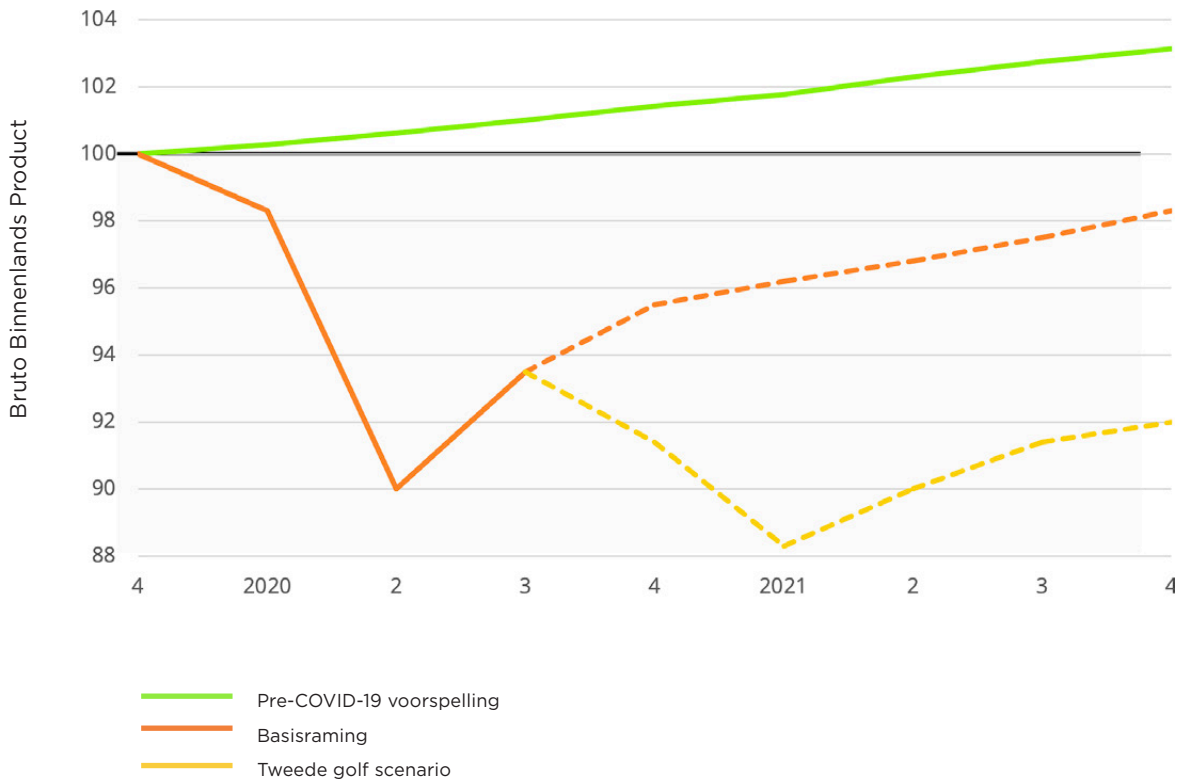
Impact van COVID-19
op de economie

Ivm het coronavirus
zijn wij gesloten
t/m 6 april

DE NEDERLANDSE ECONOMIE WORDT HARD GETROFFEN ALS GEVOLG VAN DE UITBRAAK VAN COVID-19, ALS DE 2DE GOLF LAGER AANHOUDT KAN DE RECESSIE DIEPER EN LANGER WORDEN

BBP verwachting in NL voor 2020 en 2021 (index, Q4 2019 = 100)

Stippellijn = voorspelling

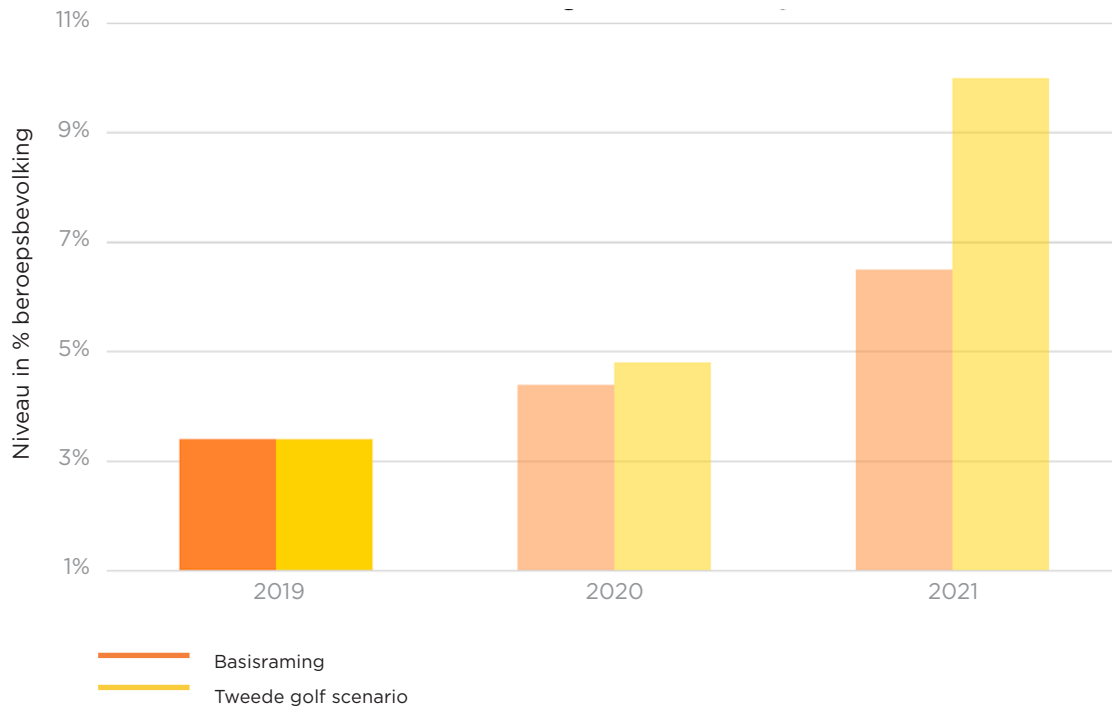

- Als gevolg van COVID-19 krimpt de Nederlandse economie volgens de basisraming met -5,1% in 2020, gevolgd door een onvolledig herstel van +3,2% in 2021
- De tweede golf leidt tot aanhoudende contactpeperkende maatregelen, waardoor een krimp van -3,2% wordt verwacht in 2021
- De krimp kan worden gevoed door:
 - Aanhoudende noodzaak van 1,5 meter regel, met beperkend effect op productiecapaciteit of samenkomst groepen (horeca, evenementen- en reisbranche);
 - laag consumentenvertrouwen en daardoor binnenlandse vraaguitval;
 - daling van de internationale handel en
 - toename van bedrijfsfaillissementen

HET CPB HEEFT EERDER BEREKEND DAT EEN AANHOUDENDE TWEEDE GOLF KAN LEIDEN TOT EEN STIJGING VAN DE WERKLOOSHEID TOT 10% IN 2021. DIT BETREFT CIRCA 500.000 MENSEN DIE HUN BAAN VERLIEZEN

Werkloosheid Nederland

% van de beroepsbevolking

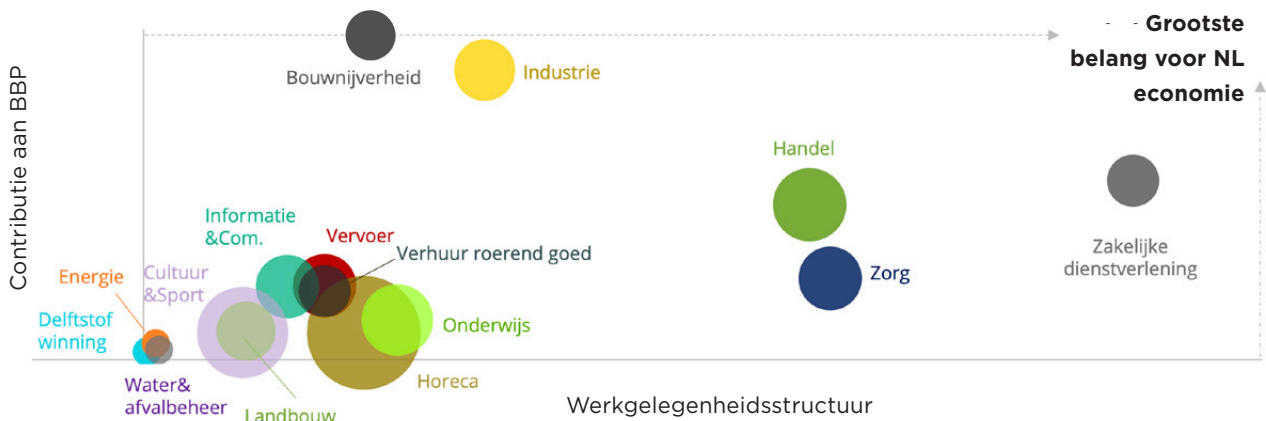

- Werkloosheid reageert met vertraging op de crisis, die echte klap volgt pas nadat de economie gaat herstellen
- Volgens de basisraming, loopt de werkloosheid op tot 6,5% in 2021
- De tweede coronagolf heeft medio december geleid tot herinvoering van contactbeperkende maatregelen
- De invloed van de tweede golf is in 2020 beperkt gebleven, maar de werkloosheid kan in 2021 oplopen tot 10%, o.a. door combinatie van verminderde productiemogelijkheden en vraaguitval.

DE OMZET VAN DE HORECA WORDT HET HARDST GERAAKT, GEVOLGD DOOR CULTUUR, SPORT & RECREATIE

Verwachte impact van COVID-19 per sector in 2020

De grootte van de bubbel vertegenwoordigt het omzetverlies

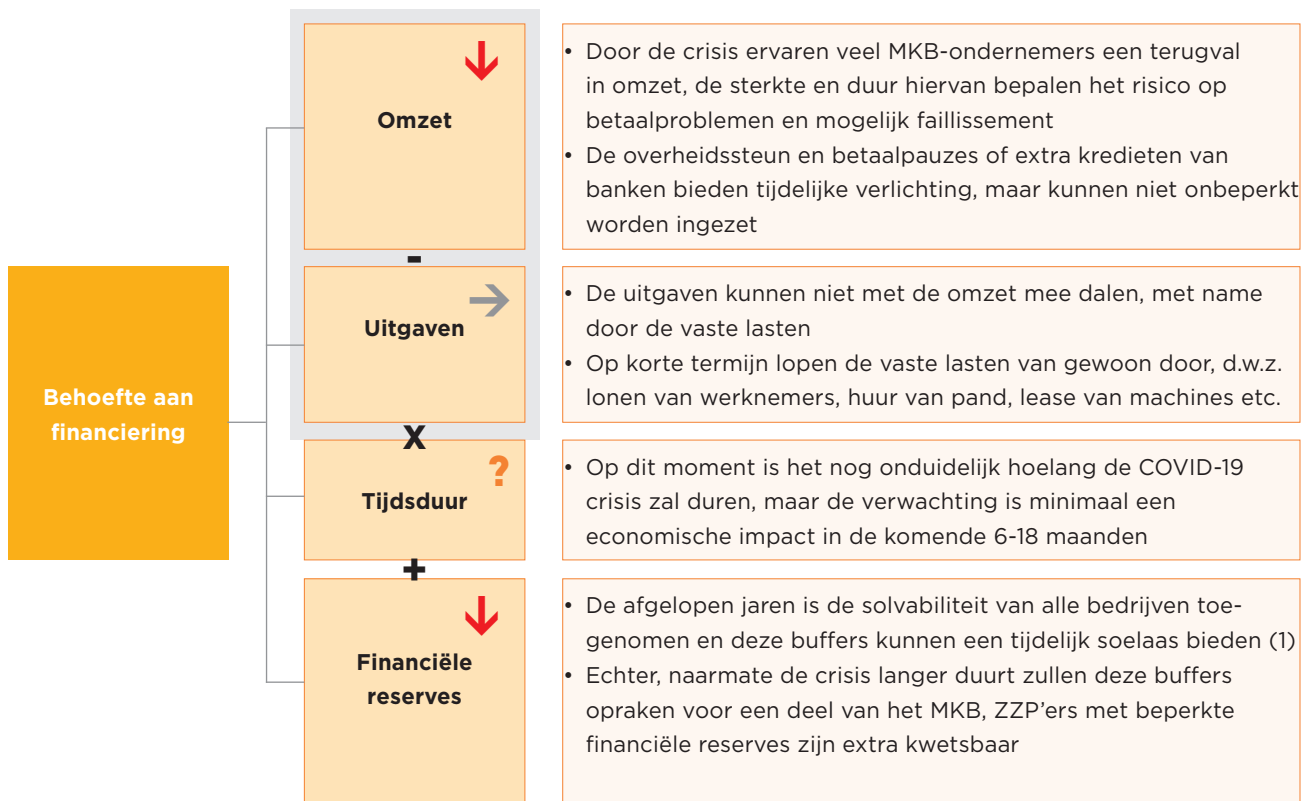
Horeca wordt het hardst getroffen met een verwacht omzetverlies van -45%, daarna volgen cultuur & sport met -28% en handel met -17%

Delfstofwinning, energievoorziening en water & afval worden naar verwachting niet geraakt, het omzetverlies in 2020 bedraagt 0%

Zakelijke dienstverlening, handel en zorg zijn de belangrijkste sectoren qua werkgelegenheidsstructuur en de geleverde contributie aan de Nederlandse economie (het BBP)

DOOR COVID-19 DALEN DE INKOMSTEN BIJ VEEL MKB-ONDERNEMERS, TEREN BEDRIJVEN IN OP DE FINANCIËLE RESERVES EN ONTSTAAT ER EEN BEHOEFTE AAN LIQUIDITEITSSTEUN

Grotere behoefte aan financiering door COVID-19

Bron: MKB-Nederland; Financieel Dagblad; StaatvanhetMKB (2019); CBS, Deloitte analyseNotitie:

(1) In de periode 2010 tot 2017 voor kleinbedrijf van 35% naar 49%, voor micro van 30% naar 39%, en midden van 26% naar 35%.

ALS DE DISBALANS TUSSEN OMZET EN UITGAVEN LANGDURIG AANHOUDT EN DE SCHULDENLAST TOENEEMT KAN DIT UITEINDELIJK LEIDEN TOT FAILLISSEMENT

Gradaties in schuldproblematiek bedrijven

Langere disbalans leidt tot verergering problematiek

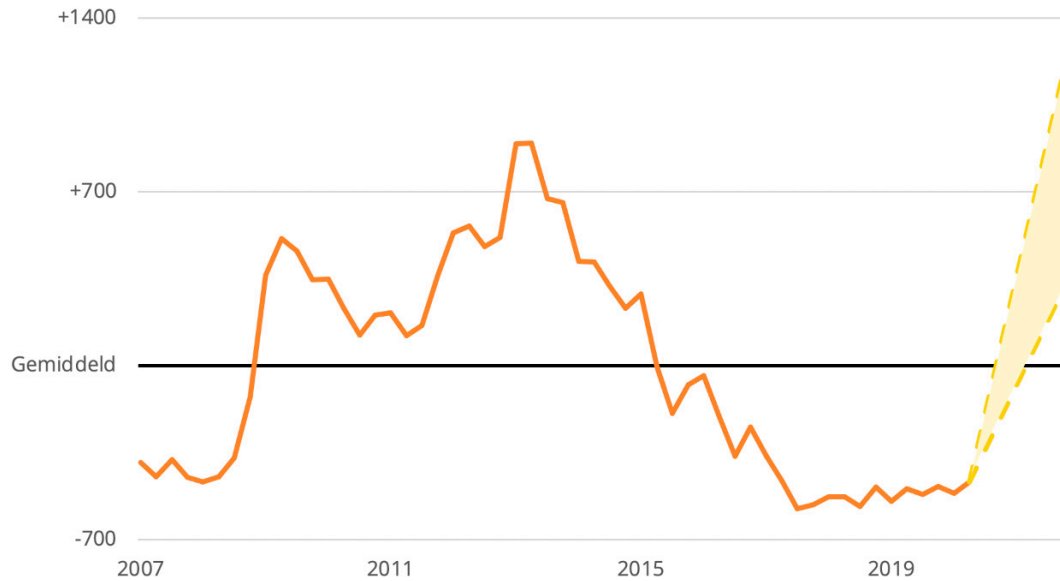
0 Zorgenvrij	I Tijdelijke disbalans	II Betalingsproblematiek	III Schuldproblematiek	IV Faillissement
<ul style="list-style-type: none"> • Omzet en uitgaven zijn in balans • Geen financiële zorgen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tijdelijk minder omzet dan uitgaven • Disbalans kan worden opgevangen met financiële reserves 	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële reserves zijn ontoereikend om disbalans op te vangen • Disbalans kan worden opgevangen door afspraken (bijv. betalingsregelingen) met financiers of crediteuren en tijdelijke regelingen (bijv. NOW, TVL en TOZO) 	<ul style="list-style-type: none"> • Financiële reserves zijn ontoereikend om disbalans op te vangen • Disbalans kan worden opgevangen met financiering en/of inbreng uit eigen vermogen 	<ul style="list-style-type: none"> • Onvoldoende perspectief om aan financiële verplichtingen te voldoen in nabije toekomst • Faillissement leidt tot verlies van (lokale) arbeidsplaatsen en investeringen

ZORGEN DAT AANTAL FAILLISSEMENTEN KUNSTMATIG LAAG IS. ECONOMISCHE KLAPPEN TOT NU TOE UITGESTELD, MAAR STERKE TOENAME FAILLISSEMENTEN REALISTISCH.

Faillisementen Nederlandse bedrijven en instellingen

Afwijking van het gemiddeld ('07-'19) aantal faillissementen per kwartaal

Stippellijn = voorspelling

- Dit jaar is nog geen toename van faillissementen te zien vanwege de steunpakketten van de overheid, banken en bilaterale afspraken met leveranciers of klanten. Uit onderzoek van KVK blijkt dat het aantal ondernemers dat stopt met het bedrijf in de eerste helft van 2020 met een kwart is gestegen
- ZZP'ers komen nauwelijks voor in de faillissements-cijfers, omdat bij ZZP'ers veelal geen formeel faillissement kan worden uitgesproken
- In 2021 lopen het aantal bedrijven die failliet gaan op tot 2,5% (t.o.v. 0,8% in 2019)
- Het daadwerkelijke aantal faillissementen is afhankelijk van de duur van de 1,5 meter samenleving en wanneer steunmaatregelen worden afgebouwd
- Voor sectoren met weinig kapitaalgoederen, zoals de horeca en detailhandel, is bedrijfsbeëindiging een reële optie voor ondernemers in plaats van faillissement ⁽¹⁾

Bron: CBS; ING Economisch Bureau; Kvk

Notitie: (1) Aantal faillissementen per kwartaal, na aftrek van gemiddeld aantal faillissementen per kwartaal tussen Q1 '07 - Q4 '19

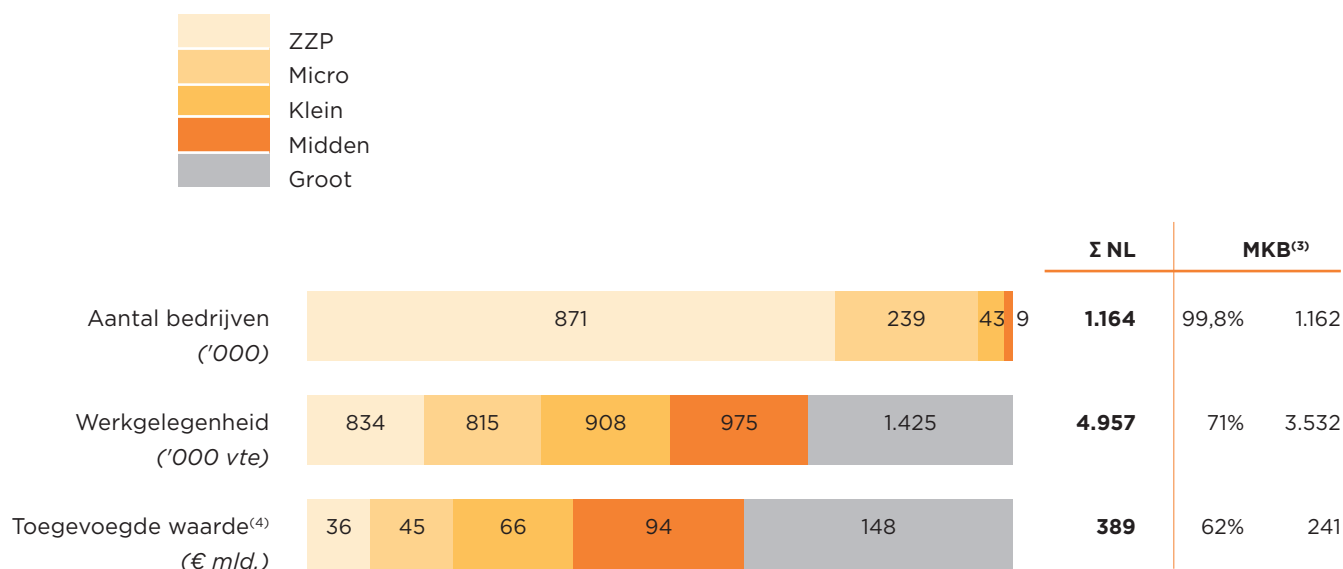
2.

Impact van COVID-19 op het MKB

MET ONGEVEER TWEE DERDE VAN DE WERKGELEGENHEID EN TOEGEVOEGDE WAARDE IS HET MKB DE DRIJVENDE KRACHT VAN DE NEDERLANDSE BUSINESS ECONOMIE

'Business economie' NL, aandeel per bedrijfsgrootte^(1, 2) (2019)

Bron: Staatvanhetmkb (2019), CBS, Deloitte analyse

Notitie:

(1) Business Economie is een gangbare afbakening voor mkb analyses en omvat SBI2008 codes B t/m N (excl. K) inclusief 95, oftewel zo'n 65% van alle geregistreerde bedrijven;

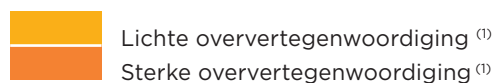
(2) Zzp= 1 werkzaam persoon, Micro = 2-9 werkzame personen, Klein = 10 - 49 werkzame personen, Midden = 50 - 250 werkzame personen, Groot = meer dan 250 werkzame personen;

(3) Inclusief Zzp en Microbedrijven (M), Kleinbedrijven (K), en Middenbedrijven (M);

(4) Toegevoegde waarde bestaat uit de opbrengsten minus de kosten van alle bedrijven.

HET MKB IS ZWAAR VERTEGENWOORDIGD IN 4 VAN DE 6 ZWAARST GETROFFEN SECTOREN

Aandeel in de toegevoegde waarde per sector

	MKB	Groot	Impact COVID-10 ⁽²⁾
Landbouw	95%	5%	
Delfstoffen			
Energievoorziening	18%	82%	
Water en afvalbeheer			
Industrie	31%	69%	
Bouwnijverheid	71%	29%	
Handel			
Vervoer en opslag	56%	44%	
Horeca			
Informatie en communicatie	39%	61%	
Zakelijke dienstverlening	62%	38%	
Verhuur roerend goed	44%	56%	
Cultuur, sport & recreatie	77%	23%	

Bron: Panteia, Deloitte analyse

Notitie:

(1) Lichte oververtegenwoordiging op basis van $\geq 55\%$ van de toegevoegde waarde; Sterke oververtegenwoordiging op basis van $\geq 75\%$ van de toegevoegde waarde

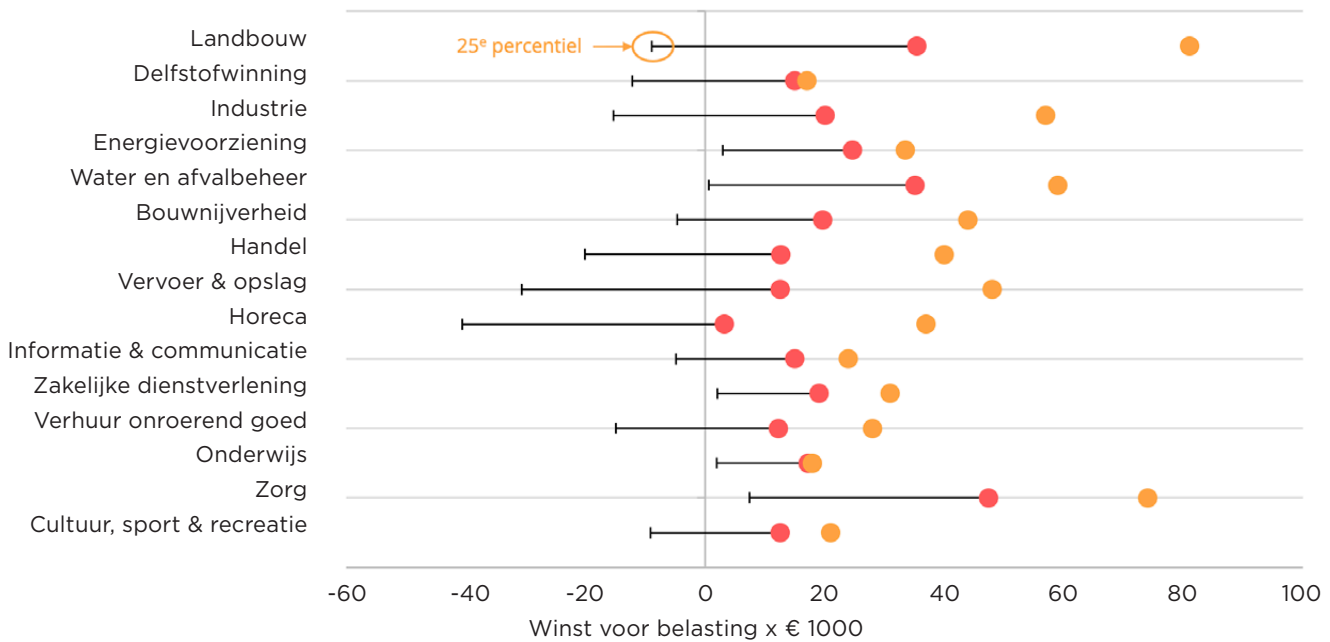
(2) Impact COVID-19 op basis van een negatief bedrijfsresultaat voor tenminste 25% van de sector, bovengemiddelde liquiditeitsbehoefte, lager dan gemiddelde solvabiliteit en grotere stijging van faillissementen

ECHTER RAAKT COVID-19 VRIJWEL ALLE MKB'ERS. IN 10 VAN DE 15 SECTOREN MAAKT MEER DAN EEN KWART VAN DE BEDRIJVEN DIT JAAR VERLIES

Gesimuleerde impact van COVID op bedrijfsresultaat MKB (per sector)

Mediaan (50e percentiel) bedrijfsresultaat vóór belastingen, na 6 maanden sectorspecifieke omzetsdaling

- Mediaan bedrijfsresultaat na 6 maanden gesimuleerde omzetsdaling
- Omzet simulatie zonder COVID-19

- De impact van COVID-19 op het bedrijfsresultaat is gesimuleerd door het CPB
- Hiervoor is bij de winst- en verliesrekening van alle Nederlandse MKB'ers een omzetschok van 6 maanden toegediend en zijn de variabele kosten proportioneel teruggebracht
- Voor 10 van de 15 sectoren geldt dat meer dan 25% van de bedrijven dit jaar verlies zal maken
- De grootste absolute impact op het bedrijfsresultaat is in de sectoren vervoer en opslag, landbouw, industrie, horeca en handel

ECHTER RAAKT COVID-19 VRIJWEL ALLE MKB'ERS. IN 10 VAN DE 15 SECTOREN MAAKT MEER DAN EEN KWART VAN DE BEDRIJVEN DIT JAAR VERLIES

Simulatie van financiële positie MKB na 6 maanden omzetsdaling

Na 6 maanden sectorspecifieke omzetsdaling, inclusief effect overheidssteunmaatregelen

	Liquideits-behoefte ⁽¹⁾	Solvabiliteit ⁽²⁾	Faillissementen (<i>pre-corona</i>)
Nederlandse MKB	26%	48%	13% (9%)
Horeca	39%	27%	14% (6%)
Cultuur, sport & recreatie	22%	40%	21% (11%)
Industrie	35%	43%	6% (5%)
Handel	32%	41%	11% (8%)
Vervoer & opslag	36%	34%	10% (6%)
Verhuur roerend goed	28%	38%	11% (8%)
Landbouw	35%	49%	21% (17%)
Bouwnijverheid	26%	41%	6% (5%)
Water & afvalbeheer	23%	40%	12% (8%)
Energievoorziening	10%	32%	12% (15%)
Delfstofwinning	19%	49%	11% (<i>n.b.</i>)
Informatie & communicatie	20%	54%	11% (11%)
Onderwijs	10%	51%	<i>n.b. (n.b.)</i>
Zorg	22%	67%	8% (8%)
Zakelijke dienstverlening	17%	61%	16% (13%)

Bron: CPB; Atradius; ING

(1) De liquideitsbehoefte toont het % bedrijven dat geconfronteerd wordt met negatieve liquiditeit

(2) De solvabiliteit is een weergave van de hoeveelheid eigen vermogen op het balanstotaal

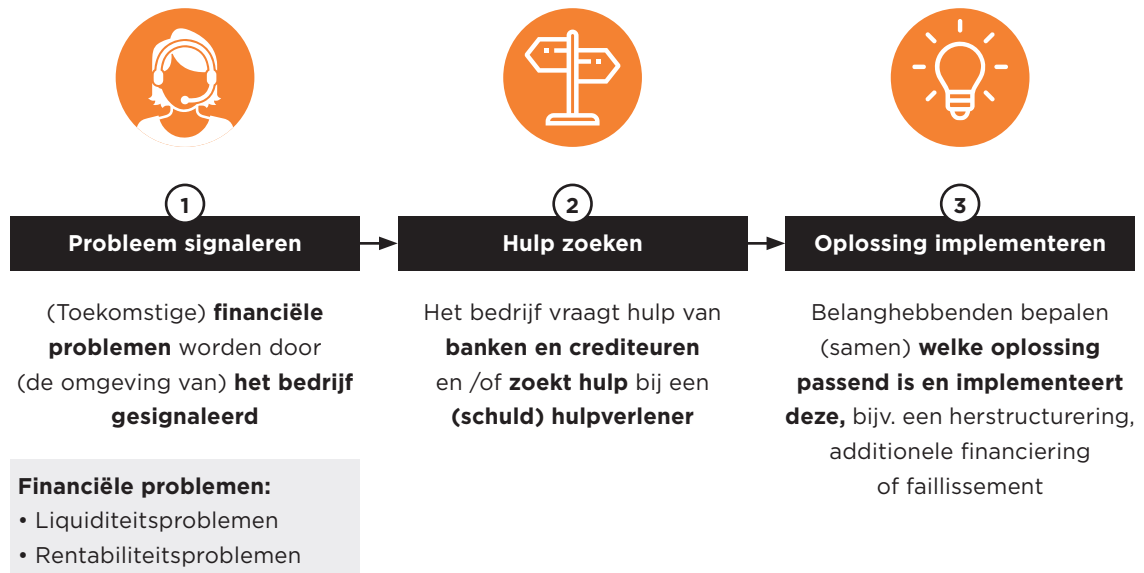
3.

Het huidige systeem

DE MEESTE MKB-ONDERNEMERS, DIE IN FINANCIËLE PROBLEMEN TERECHTKOMEN, DOORLOPEN EEN TRAJECT DAT BESTAAT UIT DRIE STAPPEN

Traject van MKB in financiële problemen

DOOR EEN COMBINATIE VAN GEBREK AAN FINANCIËEL INZICHT EN ONZEKERHEID OVER DE TOEKOMST WORDEN FINANCIËLE PROBLEMEN TE LAAT GESIGNALEERD

ONDERNEMERS HEBBEN KARAKTEREIGENSCHAPPEN DIE KUNNEN LEIDEN TOT UIT- OF AFSTEL VAN HULPVRAAG O.A. DOOR ONDERSCHATTING VAN DE PROBLEMEN EN SCHAAMTE...

Veel voorkomende karaktereigenschappen van ondernemers ⁽¹⁾

Zelfeffectiviteit	<ul style="list-style-type: none">• Het vertrouwen dat iemand voldoende bekwaam is om een bepaalde taak uit te voeren• Hoge zelfeffectiviteit kan gepaard gaan met eigengereidheid ⁽²⁾ wat zich kan uiten door ontkenning van (financiële) onbekwaamheid of zelfoverschatting (m.b.t. het redden van het bedrijf)
Beheersings-oriëntatie	<ul style="list-style-type: none">• De mate waarin iemand de oorzaken van wat hem of haar overkomt bij zichzelf zoekt• Ondernemers met sterke (interne) beheersingsoriëntatie hebben het gevoel alsof ze dingen kunnen beïnvloeden waar ze geen invloed op hebben (bijv. COVID-19 crisis), hierdoor neemt stress toe ⁽³⁾
Prestatiedrang	<ul style="list-style-type: none">• Een toestand die een behoefte veroorzaakt om een moeilijk maar aantrekkelijk doel te bereiken• Wanneer de prestaties niet aan een zelfbepaalde standaard voldoen kan prestatiedrang leiden tot een buitenproportioneel gevoel van schaamte ⁽⁴⁾

Notitie:

(1) "Personality Traits of Entrepreneurs" door Kerr, Kerr & Xu

(2) "A Hubris Theory of Entrepreneurship", door Hayward, Shepherd, & Griffin

(3) "Team locus-of-control composition" door Boone & Witteloostuijn

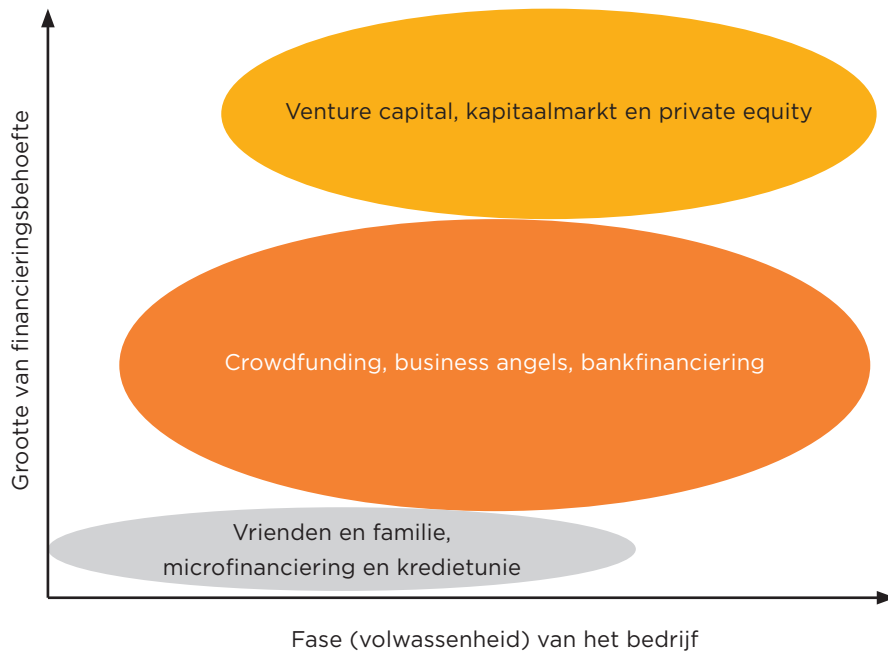
(4) "The Effects of Chronic Achievement Motivation and Achievement" door Hart & Albaraccin

... EN ALS ZE HULP ZOEKEN KOMEN ONDERNEMERS TERECHT IN EEN COMPLEX EN VERSNIPPERD LANDSCHAP VAN PARTIJEN MET CONFLICTERENDE BELANGEN

VAN BESTAANDE FINANCIERINGSVORMEN ZIJN MKB-ONDERNEMERS ONVOLDOENDE BEKEND MET ALTERNATIEVE FINANCIERINGSVORMEN

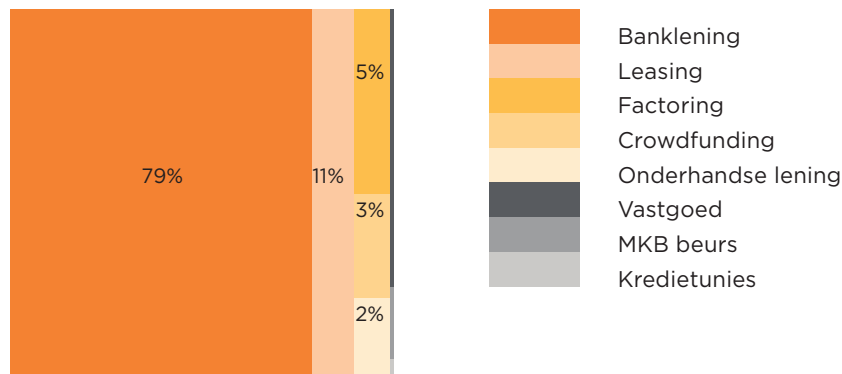
Bestaande financieringsvormen

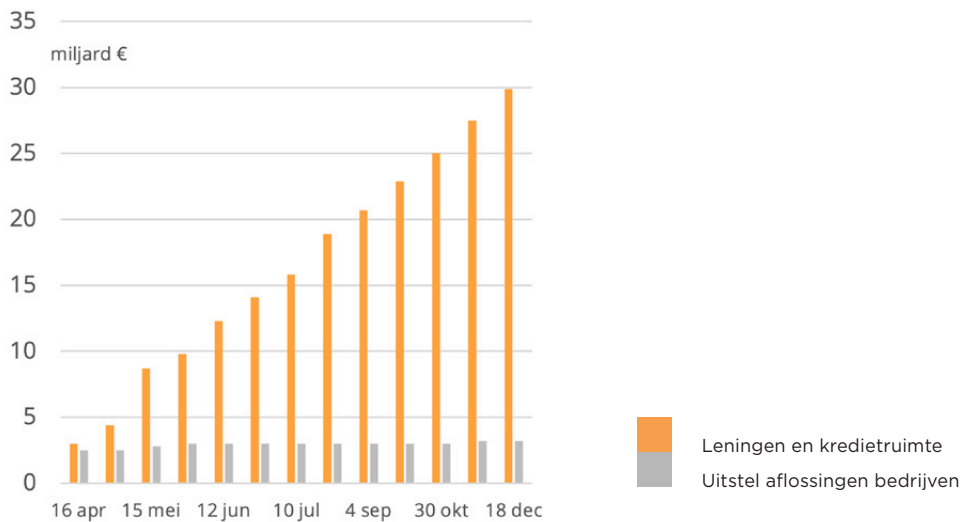
- Een banklening (79%) is de voornaamste financieringsvorm van het MKB, daarna volgen leasing (11%) en factoring (5%)
- 68% van MKB-ondernemers heeft de bank overwogen bij een financieringsbehoefte tegenover 7% voor factoring en 6% voor crowdfunding
- MKB-ondernemers zijn grotendeels onbekend en niet vertrouwd met alternatieve financieringsvormen
- Het micro- en kleinbedrijf maakt vaker gebruik van financieringsvormen, zoals crowdfunding en microfinancieringen, dan MKB-ondernemers
- ZZP'ers kunnen gebruik maken van een BBZ-krediet en daaraan gekoppelde tijdelijke regelingen

BANKEN GAVEN AL RUIM €30 MILJARD AAN NIEUW KREDIET UIT SINDE MAART, MAAR MOETEN OP EEN ZEKER MOMENT OOK DE PROBLEMATISCHE LENINGEN ADRESSEREN

Het grootste deel van het MKB is bancair gefinancierd...

...en ook nu blijven banken het bedrijfsleven voorzien van kredieten...

...maar banken kijken daarbij wel wat passend en verantwoord

- 1 Banken monitoren hun portefeuilles nauwgezet en zijn continu in gesprek met klanten over hun financiële situatie.
- 2 Banken houden rekening met grote toename van bedrijven in moeilijkheden. De afdelingen om ondernemers bij te staan zijn opgeschaald.
- 3 Banken hebben reeds meerdere miljarden aan voorzieningen genomen om kredietverliezen als gevolg van oninbare leningen te absorberen op hun balans.

ZZP'ERS ZIJN EEN BIJZONDERE GROEP, WAARVOOR ANDERE ROUTES NODIG ZIJN, MAAR TOEGANG TOT GEMEENTELIJKE (SCHULD) HULPVERLENING IS VOOR HEN NIET VANZELFSPREKEND

Voor MKB-ondernemers bestaan andere hulpbronnen en loketten dan voor ZZP'ers. Hulp voor ZZP'er richt zich op het individuele niveau en bevindt zich grotendeels in het gemeentelijk domein. Toegang tot gemeentelijk (schuld)hulpverlening is voor ZZP'ers echter niet vanzelfsprekend door de vele verschillende eisen die hieraan gesteld worden.

Voor ondernemer die dreigt failliet te gaan (BBZ) ⁽¹⁾

Financiële bijstandsuitkering voor levensonderhoud

Niet gelijk de juiste hulp krijgen door gebrek aan kennis bij de toegangsloketten van de gemeente

Bepaald bruto gemiddeld inkomen hebben

Teveel documenten en bewijs opleveren, wat veel tijd vergt en het proces vertraagt

Voor ondernemer met problematische schulden (WGS) ⁽¹⁾

Financiële en persoonlijke schuldhelpverlening

Stabilisatiefase van 120 dagen ondergaan

Schuldhelpverleningskosten zelf betalen door inconsistentie van gemeenten

Niet eerder in schuldsanering hebben gezeten

Minnelijk traject

Beëindigen van het bedrijf

Jaarnota van boekhouders krijgen, die dat niet willen opmaken omdat ze niet betaald zullen krijgen

Verzoekschrift WSNP (285) laten opstellen door de gemeente wat de aanvraag vertraagt

Wachten tot de zitting van de rechtbank

Wettelijk traject (WSNP)

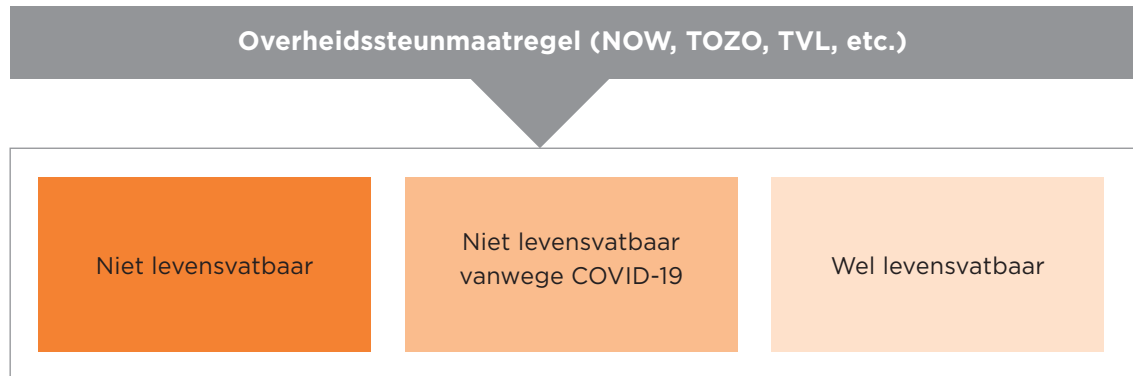
Bron: Rijksoverheid

Notitie:

(1) zzp NL - Definities van WGS en BBZ

OVERHEID BIEDT OMVANGRIJK STEUNPAKKET, MAAR KAN MET GENERIEKE AANPAK NIET ALLE BEDRIJVEN EFFECTIEF IN DE LUCHT HOUDEN.

Overheidssteun is noodzakelijkerwijs grotendeels one-size-fits all en komt niet altijd op de goede plek terecht

Bron: Taxlive; Nieuws platform; AV Accountancy

BEDRIJVEN DIE TIJDELIJK NIET LEVENSVATBAAR ZIJN VANWEGE DE COVID-19 CRISIS KOMEN NIET ALTIJD IN AANMERKING VOOR DE HULP DIE ZE NODIG HEBBEN

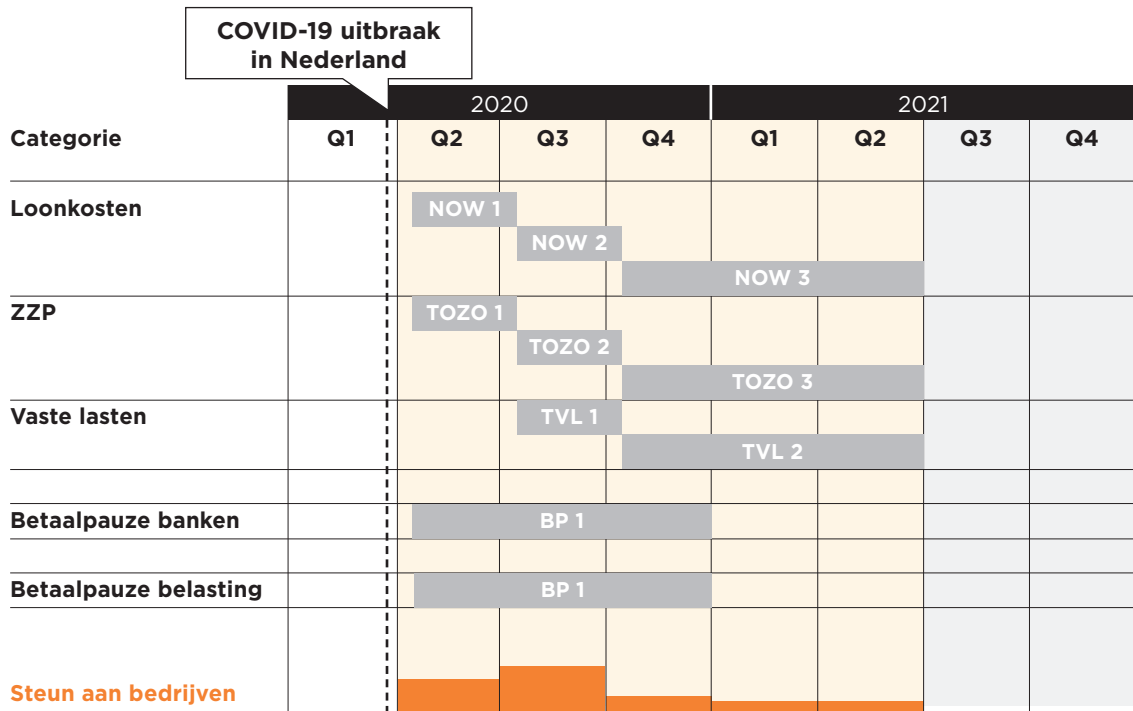
Bedrijven die om hulp vragen

	40% niet levensvatbaar	48% Nietlevensvatbaar vanwege COVID-19	12% levensvatbaar
Benodigde hulp	Stabilisatie / transformatie advies Advies over beëindiging van het bedrijf en eventueel een schuldregeling	(alternatieve) financiering Bedrijfsanalyse en advies Stabilisatie / transformatie advies	(alternatieve) financiering Bedrijfsanalyse en advies
Komt in aanmerking voor bank financiering	X	✓ / X	✓

Bron: IMK; Stichting 155

DE HUIDIGE MAATREGELEN HOUDEN HET NEDERLANDSE MKB OVEREIND, MAAR BEDRIJVEN KOMEN IN FINANCIËLE PROBLEMEN WANNEER HET STEUNINFUUS VERDWIJNT

- Aantal faillissementen is nog nooit zo laag geweest in 21 jaar tijd, het aantal bedrijfsbeëindigingen is wel toegenomen
- ZZP'ers komen nauwelijks voor in de faillissements-cijfers, omdat bij ZZP'ers veelal geen formeel faillissement kan worden uitgesproken
- Sinds de uitbraak van COVID-19 zijn er verschillende algemene steunmaatregelen opgetuigd
- Ondanks de maatregelen uiten kredietverzekeraars zorgen over een mogelijke golf van coronafaillissementen (Atradius, september 2020)
- Op het moment zijn er geen steunmaatregelen aangekondigd voor de 2de helft van 2021
- Als steunpakketten abrupt of te vroeg eindigen dan is de kans groot dat bij een aanhoudende tweede golf een grote groep bedrijven omvalt

4. Oplossingen

ALS BASIS VOOR ACTIE IS IN OVERLEG MET BETROKKENEN EEN LONG LIST VAN OPLOSSINGEN OPGESTELD DIE VOLDOEN AAN EEN AANTAL DESIGN PRINCIPES

Bestaand en nieuw

De oplossingen worden gezocht in het gezamenlijk versnellen en opschalen van bestaande initiatieven en het ontwikkelen van nieuwe initiatieven met specifieke targets

Niet uitputtend

De oplossingen zijn niet uitputtend. Het accent oplossingen die door de betrokken partijen kunnen worden beïnvloed. Dit is het startpunt om samenwerking te intensiveren, versnippering tegen te gaan en opschaling te gaan realiseren

Onafhankelijk

De oplossingen zijn bedacht met het belang van het Nederlandse MKB centraal, met oog voor het welbegrepen belang van anderen

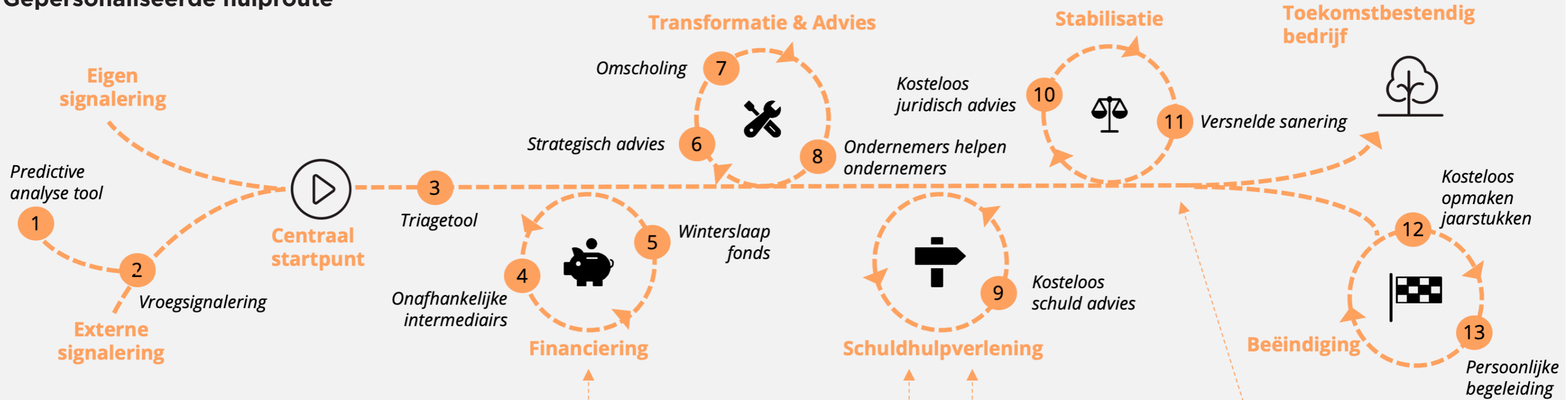

Actiegericht

De oplossingsrichtingen in dit actieplan zijn zoveel mogelijk actiegericht; dit past bij de aard, omvang en urgentie van de uitdaging waar we voor staan

OP DRIE NIVEAUS WORDEN IN TOTAAL 18 INITIATIEVEN DOOR PARTIJEN
VOORGESTELD, WAARVAN DE GEPERSONALISEERDE HULPROUTE OP DIT MOMENT
PRIORITEIT HEEFT

Gepersonaliseerde hulproute

Additionele initiatieven

14
Kapitaalinjectie voor
(nieuwe) alternatieve
financiers

15
Landelijke richtlijnen
stellen voor BBZ en
WGS

16
Drempels verlagen om
toegang tot BBZ te
krijgen

17
Fonds voor
versnelde sanering

Wet en regelgeving

18 Opstellen en opnemen van een zorgplicht in de wet, van en voor het Nederlandse MKB

19 Additioneel toezicht op (alternatieve) financiers

LONGLIST VAN OPLOSSINGEN BIJ 'GEPERSONALISEERDE HULPROUTE'

Oplossing	Link met bestaande oplossingen	Probleem	Doelgroep	Stakeholders
<p>1 Predictive analyse tool waarbij toekomstige financiële problemen van bedrijven voorspeld worden op basis van publiek beschikbare data en data input van verschillende publieke en commerciële instanties</p>		<p>Gebrek aan kennis en overzicht over de gezondheid van het MKB en de vertraging in informatievoorziening De hulpvraag van veel MKB'ers komt te laat, waardoor het bedrijf vaak nog dieper in de problemen is gekomen</p>	<p>Ondernemers met toekomstige financiële problemen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Banken • Belastingdienst • Gemeenten • Hulpinstanties
<p>2 Vroegsignalering door externe stakeholders; bedrijven met een problematische financiële situatie kunnen worden toegeleid naar beschikbare hulp, passend bij hun situatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Onder andere Geldfit Zakelijk i.s.m. MKB Doorgaan en KvK spelen een rol in vroegsignalering • Centraal telefoonnummer waar bedrijven in moeilijkheden zich kunnen melden 	<p>De hulpvraag van veel MKB'ers komt te laat, waardoor het bedrijf vaak nog dieper in de problemen is gekomen Gebrek aan ondernemen van actie bij vroegsignalering door externe stakeholders</p>	<p>Stakeholders zoals belastingdienst, gemeente, boekhouders etc.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Banken • Verzekeraars • Belastingdienst • Gemeenten • Woningcorporatie • Boekhouder • Nutsbedrijven
<p>3 Een triagetool die aan de hand van data-algoritme met sector, locatie, strategie en financiële positie een gepersonaliseerde route ontwerpt. Triage tooling zou geschikt en kosteloos moeten zijn voor verschillende typen ondernemers en alle passende, bewezen effectieve hulpinitiatieven moeten kunnen ontsluiten via de persoonlijke hulproute</p>	<p>Onder andere Geldfit Zakelijk, MKB Doorgaan en het IMK hebben ervaring met vergelijkbare (soms specifiekere) triage tooling</p>	<p>Ondernemers weten vaak niet welke vraag ze hebben en waar ze terecht kunnen om deze hulp te vinden</p>	<p>Ondernemers in financiële problemen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Privaat-publieke partij • Specifieke stakeholders per hulproute • IMK
<p>4 Onafhankelijke intermediairs die een MKB kan helpen met financieringsadvies, zowel bancair als alternatief, dat uitsluitend is afgestemd op de belangen van het MKB</p>	<p>MKB Doorgaan</p>	<p>Veel ondernemers zijn niet goed op de hoogte van de verschillende financieringsopties</p>	<p>Ondernemers in financiële problemen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Alternatieve financiers • Banken • Onafhankelijke intermediairs • AFM/DNB/NVB
<p>5 In het winterslaapfonds wordt geld beschikbaar gesteld om de rekeningen van crediteuren van tijdelijke niet-levensvatbare bedrijven (tegen een korting) op te kopen, na de winterslaap betalen ondernemers de rekeningen terug</p>	<p>Schuldsanering via WHOA</p>	<p>De meeste ondernemers kunnen tijdelijk geen zaken doen zonder verlieslatend te zijn, en kunnen ook hun kosten niet stopzetten Verschillende partijen in een waardeketen kunnen omvallen wanneer één bedrijf richting faillissement gaat</p>	<p>niet-levensvatbare bedrijven door COVID-19</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Overheid
<p>6 Via aanvullende triage op basis van de vraag-achter-de-vraag ontsluiten van strategisch advies van erkende adviespraktijken voor ondernemingen die bijsturing nodig hebben op hoog niveau, nog voordat een bedrijf in de financiële problemen terecht komt</p>	<p>Er zijn al instanties die advies bieden op dit gebied, maar deze worden door de ondernemer zelf betaald. Dit zou standaard in de persoonlijke hulproute ingebouwd moeten worden om ondernemers gratis toegang te bieden tot deze optie</p>	<p>Veel ondernemingen, die werkgelegenheid bieden en belangrijk zijn voor de Nederlandse economie, hebben behoefte aan advies en bijsturing</p>	<p>Ondernemingen die in financiële problemen dreigen te komen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Strategisch adviseurs
<p>7 Omscholing van ondernemers zodat ze een andere bedrijfstak kunnen kiezen met een beter toekomstperspectief</p>		<p>In sommige bedrijfstakken kan men rekenen op langdurig verlies van vraag, ondernemers in deze sectoren hebben de vaardigheden die horen bij deze sectoren</p>	<p>Ondernemers in specifieke sectoren die hard zijn geraakt door COVID-19</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Adviseurs • Opleidingsinstellingen • VNO-NCW • MKB-Nederland • VNG
<p>8 Ondernemers helpen ondernemers bij de transformatie van hun onderneming, (oud) ondernemers hebben vaak zelf een dergelijk pad doorlopen en voor dezelfde uitdagingen gestaan, ondernemers (tijdelijk) zonder inkomsten kunnen dienen als adviseurs</p>	<p>Er zijn al wat platforms gebouwd waar ondernemers andere ondernemers kunnen helpen, maar dit zou standaard ingebouwd moeten worden in de schuldhulproute om de ondernemers een vertrouwde omgeving aan te bieden en elkaar een helpende hand te bieden</p>	<p>Het gebrek aan adviseurs voor ondernemers met (door Covid-19) niet-levensvatbare bedrijven en advisering van iemand die de situatie begrijpt</p>	<p>Ondernemers in financiële problemen met behoefte aan transformatie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijfsadviseurs • Coaches voor persoonlijke ontwikkeling • Ondernemers met ervaring • Qredits

LONGLIST VAN OPLOSSINGEN BIJ 'GEPERSONALISEERDE HULPROUTE'

Oplossing	Link met bestaande oplossingen	Probleem	Doelgroep	Stakeholders	
<p>9</p> <p>Kosteloos schuld advies op het gebied van het voldoen aan betalingsverplichtingen en/of het aflossen van schulden, eventueel kan de adviseur een bemiddelingsrol op zich nemen voor alle schuldeisers</p>	<p>Private instellingen, stichtingen en/of gemeenten bieden deze hulp al (en worden schuldhulpverleners genoemd), maar deze service zou standaard ingebouwd moeten worden in de schuldhulproute om ondernemers altijd gratis toegang te bieden tot deze optie</p>	<p>Ondernemers met problematische schulden hebben vaak meerdere schuldeisers met conflicterende belangen en een betaalde adviseur laat zich niet graag inhuren door een ondernemer met problematische schuld</p>	<p>Ondernemers in financiële problemen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten (met o.a. ondernemersloketten) Schuldhulpverleners van stichtingen Private hulpinstanties zoals Geldfit Zakelijk 	
<p>10</p> <p>Kosteloos juridisch advies voor ondernemers die geconfronteerd worden met de situatie dat moet worden ingegrepen zodat de onderneming weer gezond wordt (herstructurering)</p>	<p>Er zijn al coaches die op dit gebied ook advies geven, maar het zou standaard in de schuldhulproute geïntegreerd moeten worden, zodat het toegankelijker en kosteloos wordt voor ondernemers</p>	<p>Ondernemers in financiële moeilijkheden kunnen gebaat zijn bij herstructurering, maar hebben daar advies bij nodig door het complexe en ingrijpende traject Ondernemers kunnen juridisch advies niet betalen</p>	<p>Ondernemingen in financiële moeilijkheden die gebaat zijn bij herstructurering</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gespecialiseerde juridisch adviseurs Overheid Schuldeisers 	
<p>11</p> <p>Versnelde saneringsprocedure waarbij wordt ingezet op afronding binnen een maand, door begeleiding en het creëren van draagvlak voor de belangen van crediteuren maar ook de ondernemer</p>		<p>De saneringsroute duurt veel te lang waardoor ondernemers en andere betrokkenen langdurig tijd en energie kwijt zijn aan een proces met uiteenlopende belangen</p>	<p>Ondernemingen met problematische schuld</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gemeente Curatoren Schuldeisers Kredietbank Nederland 	
<p>12</p> <p>Kosteloos jaarstukken opmaken voor ondernemers die hulp van de gemeente aan willen vragen maar het opmaken van jaarstukken door een boekhouder niet kunnen betalen</p>		<p>Ondernemers in het aanvragen van schuldhulpverlening dienen geldige recente jaarstukken aan te leveren, maar kunnen geen boekhouder in dienst nemen omdat ze de boekhouder niet kunnen betalen</p>	<p>Ondernemers die in de laatste fase van problematische schulden zitten of richting faillissement gaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> Curatoren Rechtbanken Adviseurs Boekhouders Schuldhulpverlening 	
Oplossingscategorie	Oplossing	Link met bestaande oplossingen	Probleem	Doelgroep	Stakeholders
<p>Gepersonaliseerde hulproute</p> <p>13</p>	<p>Persoonlijke begeleiding in het faillissementstraject, zodat de persoonlijke impact op de ondernemer aandacht krijgt en een ondernemer nieuw perspectief kan ontwikkelen</p>		<p>Er is beperkte aandacht voor de onderliggende psychologie van ondernemers bij een faillissements-traject, zonder acceptatie is het traject pijnlijker en trager</p>	<p>Ondernemers die (door Covid-19) niet levensvatbaar zijn en het bedrijf moeten beëindigen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Coaches voor persoonlijke ontwikkeling Curatoren Banken Gemeenten
<p>Additionele oplossingen</p> <p>14</p>	<p>Startkapitaal voor nieuwe of kapitaalinjectie voor bestaande alternatieve financiers, door het landschap van alternatieve financiering competitief te houden wordt het MKB beter bediend</p>		<p>Bedrijven hebben een alternatief nodig indien ze geen financiering krijgen van banken Investeerders trekken zich gedeeltelijk terug uit alternatieve financiering vanwege het risico</p>	<p>Ondernemers die geen bankfinanciering krijgen</p>	<ul style="list-style-type: none"> Investeerders Alternatieve financiers (zoals MKB Financiering)
<p>Additionele oplossingen</p> <p>15</p>	<p>Landelijke oplossing stellen voor de gemeentelijke dienstverlening die hoort bij BBZ en WGS zodat er consistentie ontstaat tussen gemeenten</p>		<p>Sommige gemeenten besteden de dienstverlening uit aan professionele partijen, waarvoor de rekening (die ze vaak niet kunnen betalen) voor de dienstverlening bij de ondernemer wordt gelegd</p>	<p>Kleinere ondernemingen met financiële problemen die in aanmerking komen voor gemeentelijke hulp</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Overheid Externe schuldhulpverleners
<p>Additionele oplossingen</p> <p>16</p>	<p>Toegang tot BBZ voor kleine ondernemingen verbeteren door ondersteuning bij de BBZ aanvraag middels inrichten warme doorverwijzing incl. benodigde stukken om druk bij de ondernemer te verlichten</p>		<p>Kleine ondernemingen moeten aan veel eisen voldoen om in aanmerking te komen voor BBZ, waardoor velen niet kwalificeren of het proces langdurig wordt</p>	<p>Ondernemingen die dreigen failliet te gaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> Gemeenten Overheid

LONGLIST VAN OPLOSSINGEN BIJ 'GEPERSONALISEERDE HULPROUTE'

	Oplossing	Link met bestaande oplossingen	Probleem	Doelgroep	Stakeholders
17 Additionele oplossingen	Fonds voor versnelde sanering Er zijn gevallen waarbij een crediteurenakkoord de beste oplossing is. Door het oprichten van een fonds kan deze interventie snel worden ingezet		Een crediteurenakkoord kost tijd en geld en kan – wanneer dit proces te lang duurt – juist tot verergering in plaats van verlichting voor de situatie van de onderneming leiden		
18 Wet & Regelgeving	Introductie van een zorgplicht binnen het Nederlandse bedrijfsleven , waarbij kleinere kwetsbare bedrijven (ten tijde van tegenspoed) worden beschermd tegen machtsmisbruik van grotere bedrijven		Dienstverleners en financiers aan het bedrijfsleven zijn niet gebonden aan een plicht om te handelen in het belang van het bedrijf, waar kwetsbare en minder professionele bedrijven het slachtoffer van worden	Ondernemers in financiële problemen	<ul style="list-style-type: none"> • Overheid • VNO-NCW • MKB Nederland
19 Wet & Regelgeving	Toezicht op financiers aanscherpen , zodat ondernemingen worden beschermd tegen malafide financiers en financiers die te complexe financiële producten aanbieden aan ondernemers	AFM & DNB houden al toezicht op (digitale) financiële markten, zoals toezicht op digitale gegevens afkomstig van ondernemingen en financiële producten die aangeboden worden	De toezichthouders houden momenteel gelimiteerd toezicht op de financiële producten voor het verstrekken van zakelijk krediet en nieuwe financiers die zich op de markt begeven met malafide bedoelingen	Ondernemers in financiële problemen	<ul style="list-style-type: none"> • AFM • DNB • NVB • Buitenlandse financiers • Overheid

OM HET NEDERLANDSE MKB GEZOND TE HOUDEN IS EEN GEPERSONALISEERDE HULPROUTE, VOOR ALLE GRADATIES VAN MKB PROBLEMATIEK, ESSENTIEEL

Ambitie: Het Nederlandse MKB gezond houden *ondanks* de gevolgen van Covid-19

↑ (Mogelijk) Niet levensvatbaar	↑ Niet levensvatbaar door Covid-19	↑ Wel levensvatbaar
<p>Verkennen van alternatieve mogelijkheden om een onderneming te redden, zoals stabilisatie transformatie of schuldregeling, mogelijk een nieuwe richting inslaan door omscholing en indien onvermijdelijk persoonlijke begeleiding bij het beëindigen van de bedrijfsvoering</p>	<p>Begeleid worden in het landschap van financieringsmogelijkheden door een onafhankelijke intermediair, een herstructurering doorlopen met behulp van kosteloos juridisch advies of tijdelijk in overleg met schuldeiser en partners in de ondersteuningsketen de lasten van je bedrijf uit te stellen</p>	<p>Door vroeg in te grijpen met strategisch advies kunnen toekomstige financiële problemen worden voorkomen terwijl een zorgplicht voor bedrijven voorkomt dat MKB'ers het onderspit delven, lenen blijft eerlijk door toezicht op de zakelijke financieringsmarkt</p>

Deloitte.

SCHULDENLAB NL

Dit document betreft onderzoeksrapport naar de impact van Covid-19 op het MKB. Het is derden uitsluitend toegestaan de informatie uit dit document te gebruiken in gedrukt/schriftelijk materiaal, op voorwaarde dat (1) SchuldenlabNL en Deloitte als bron worden vermeld én (2) er vooraf uitdrukkelijk schriftelijk toestemming door SchuldenlabNL en Deloitte is gegeven. Bij de bronvermelding dient vermeld te worden dat de eigen tekst gebaseerd is op of is overgenomen uit het gebruikte nader te omschrijven document en de betreffende passage uit het document van SchuldenlabNL en Deloitte.

Deloitte en gelieerde ondernemingen en personen zijn niet aansprakelijk voor enigerlei vorm van schade, hoe ook gekwalificeerd, voortvloeiende uit het raadplegen en gebruik van dit specifieke document. Het op enigerlei wijze gebruik maken van dit document geschiedt volledig voor rekening en risico van gebruiker(s).

Copyright 2020 Stichting SchuldenlabNL en Deloitte Consulting B.V.